

SNJEŽANA VASILJEVIĆ*, BRASLAV BALEN**

Zakon o suzbijanju diskriminacije u svjetlu europskog prava: sadržaj i sankcije

Sažetak

Europsko pravo ima široko razvijen pravni okvir u području suzbijanja različitih oblika diskriminacije. Primarno i sekundarno europsko pravo posebno razrađuje pojedine diskriminacijske osnove što je ujedno dio pravne stečevine Europske unije s kojom se usklađuje nacionalno pravo. Hrvatska je u tom području donijela nekoliko zakona no jedan od najvažnijih je Zakon o suzbijanju diskriminacije koji je stupio na snagu 1. siječnja 2009. godine. Njegovim stupanjem na snagu izazvane su brojne rasprave u javnosti s obzirom na primjenu pojedinih odredaba Zakona i činjenici da Zakon uvodi neke nove koncepte dosad nepoznate hrvatskome pravnom sustavu. Stoga ovaj rad predstavlja početak napora u shvaćanju samog sadržaja Zakona, mogućnosti njegove primjene i značaju raspona sankcija predviđenih samim Zakonom.

Ključne riječi: *diskriminacija, načelo ravnopravnosti, europsko pravo, Zakon o suzbijanju diskriminacije, sankcije.*

UVOD

Diskriminacija je vrlo složen i kompleksan pojam što vrlo često uzrokuje nepreciznost i apstraktnost njezine definicije u sadržajnom smislu. U osnovi riječ diskriminacija potječe iz latinskog jezika *discriminare* što znači odvajati, razlikovati, tj. praviti razliku po nekoj od osnove (tzv. diskriminacijske osnove) kao što su spol, rasa, etnička pripadnost, religijsko ili političko uvjerenje, invaliditet, spolna orijentacija, socijalni položaj, obrazovanje ili neka druga osobina.

* dr. sc. Snježana Vasiljević, viša asistentica, Katedra za europsko javno pravo, Pravni fakultet u Zagrebu.

** Braslav Balen, dipl. iur., predavač na Visokoj policijskoj školi MUP-a RH, Zagreb.

Zaštita temeljnih ljudskih prava i promicanje ravnopravnosti pojedinaca bez obzira na spol, rasu i etničku pripadnost jedno je od temeljnih vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske. Hrvatska je 2003. godine otišla korak dalje u zaštiti od diskriminacije po navedenim osnovama kada su usvojeni prvi Zakon o ravnopravnosti spolova (NN 116/03.), Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 116/03.) i Zakon o istospolnim zajednicama (NN 116/03.) i time se približila europskim standardima zaštite ljudskih prava. Međutim, unatoč dobrim zakonskim rješenjima i dalje ostaje problem njihove primjene u praksi. Nažalost, do kraja 2007. godine nije donesena niti jedna pravomoćna presuda u području diskriminacije. U dijelu primjene postojećih zakonskih rješenja i oživotvorenja pravnih normi ipak zaostajemo u odnosu na većinu država članica Europske unije kao što su Velika Britanija, Švedska, Finska, Njemačka itd.

1. ZAKON O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

1.1. Sadržaj

Prvi put u Republici Hrvatskoj donesen je Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08.) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2009. godine. Radi se o organskom zakonu koji je po pravnoj snazi iznad običnih zakona, ali ispod Ustava¹ te uzevši u obzir tu činjenicu njegova primjena u praksi će izazvati brojne izmjene u već postojećem zakonodavstvu. Zakon o suzbijanju diskriminacije (ZoSD) slijedi primjer europskih trendova stvaranja jedinstvenih i sveobuhvatnih tzv. krovnih zakona o suzbijanju diskriminacije. ZoSD također preuzima europske standarde postavljene u europskim direktivama o jednakom postupanju (Direktiva 2000/43/EZ i 2000/78/EZ).² Iako ZoSD definira područja diskriminacije koja su već predviđena u Zakonu o ravnopravnosti spolova (NN 82/08.) i Zakonu o radu (NN 38/95., 54/95., 65/95., 102/98., 17/01., 114/03., 123/03., 142/03., 30/04., 68/05., 137/04.) kao što su izravna i neizravna diskriminacija, spolno uznemiravanje i dr., uvodi i neke nove kategorije diskriminacije poput diskriminacije na temelju rodnih identiteta (što je izostalo u novom ZoRS-u), genetskog naslijeđa, pogrešne predodžbe, segregacije, kao i poticanja na diskriminaciju te višestruka diskriminacija čija je definicija izvedena iz Direktive o rasnoj jednakosti i ima vrlo nedorečen sadržaj čime potpuno zanemaruje sve one bitne elemente koji čine pojam višestruke diskriminacije.³

Svrha ZoSD-a je osigurati zaštitu i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, čime se stvaraju pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije (čl. 1. st. 1.). Diskri-

¹ Ustav RH. (NN 41/01.)

² Direktiva br. 2000/43/EZ o primjeni načela ravnopravnosti osoba bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo i Direktiva br. 2000/78/EZ kojom se uspostavlja opći okvir za ravnopravnost pri zapošljavanju i radu.

³ Bell, M., *Anti-discrimination Law and the European Union*, Oxford, OUP, 2002.

minacijom u smislu ZoSD-a smatra se stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovi iz stavka 1. članka 1., kao i osobe povezane s istim rodbinskim ili drugim vezama (čl. 1. st. 2.). Diskriminacijom se smatra i stavljanje neke osobe u nepovoljniji položaj na temelju pogrešne predodžbe o postojanju osnove za diskriminaciju iz stavka 1. članka 1. ZoSD-a. Zakon navodi i oblike diskriminacije kao što su izravna i neizravna diskriminacija, uznemiravanje i spolno uznemiravanje. Osim toga, diskriminacijom će se smatrati i poticanje na diskriminaciju, međutim ZoSD to ograničava samo ukoliko je poticanje učinjeno s namjerom što nije europska praksa budući da Europski sud pravde u Luksemburgu ne inzistira na postojanju namjere u dokazivanju diskriminacije (čl. 4. st. 1.). Osim toga, diskriminacijom prema ZoSD-u, smatra se i propust da se osobama s invaliditetom, sukladno njihovim specifičnim potrebama, omogući: korištenje javno dostupnih resursa, sudjelovanje u javnom i društvenom životu, pristup radnom mjestu i odgovarajući uvjeti rada, prilagodbom infrastrukture i prostora, korištenjem opreme i na drugi način koji nije nerazmjerni teret za onoga tko je to dužan omogućiti (čl. 4. st. 2.). ZoSD u ovom slučaju postavlja ograničenje primjene ove odredbe ukoliko ona predstavlja nerazmjerni teret, međutim ne definira što "nerazmjerni teret" u konkretnom slučaju predstavlja. Europsko pravo u direktivi 2000/78/EZ također ne definira "nerazmjerni teret", već ostavlja državama članicama da to urede unutar svog nacionalnog prava. S obzirom na to da europske direktive postavljaju minimalne standarde koje bi države članice morale poštovati, na državama članicama je da unutar nacionalnog prava na najbolji mogući način urede dotičnu materiju. Pretpostavlja se da će sudska praksa odrediti način na koji će nacionalno pravo preuzeti sadržaj europskog prava.

ZoSD prvi put u nacionalnom pravu zabranjuje i segregaciju koja predstavlja svako sustavno razdvajanje osoba po nekoj od posebno nabrojanih diskriminacijskih osnova (čl. 5.). ZoSD posebno kažnjava teže oblike diskriminacije kao što su višestruka diskriminacija, ponovljena diskriminacija i produžena diskriminacija (čl. 6.). Iako u europskoj praksi takvi oblici diskriminacije još uvijek nisu posebno definirani, sudska praksa je već počela uvažavati postojanje više od jedne diskriminacijske osnove u konkretnom slučaju. To je posebice važno prilikom određivanja iznosa naknade nematerijalne štete (povreda prava osobnosti). ZoSD posebno u članku 7. štiti od viktimizacije, navodeći kako nitko ne smije biti doveden u nepovoljniji položaj zbog toga jer je u dobroj vjeri prijavio diskriminaciju, nazočio diskriminaciji, odbio nalog za diskriminatornim postupanjem ili na bilo koji način sudjelovao u postupku vođenom povodom diskriminacije.

ZoSD se primjenjuje na postupanje svih državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnih osoba s javnim ovlastima te na postupanje svih pravnih i fizičkih osoba, osobito u područjima:

1. rada i radnih uvjeta; mogućnosti obavljanja samostalne ili nesamostalne djelatnosti, uključujući kriterije za odabir i uvjete pri zapošljavanju te napredovanju; pristup svim vrstama profesionalnog usmjeravanja, stručnog osposobljavanja i usavršavanja te prekvalifikacije
2. obrazovanja, znanosti i športa
3. socijalne sigurnosti, uključujući i područje socijalne skrbi, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja te osiguranja za slučaj nezaposlenosti
4. zdravstvene zaštite

5. pravosuđa i uprave
6. stanovanja
7. javnog informiranja i medija
8. pristupa dobrima i uslugama te pružanju istih
9. članstva i djelovanja u sindikatima, organizacijama civilnoga društva, političkim strankama ili bilo kojim drugim organizacijama
10. sudjelovanja u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu.

Iako zabranjuje diskriminaciju općenito, ZoSD postavlja i iznimke od zabrane diskriminacije (čl. 9. st. 2.). Iznimke su detaljno navedene budući da su i osnove za diskriminaciju široke kako bi se izbjegle moguće zloporabe odredaba o zabrani diskriminacije. Neke od iznimaka se odnose na mjere pozitivne akcije, zaštitu trudnica, određivanje najviše dobi za prestanak radnog odnosa itd. Međutim i iznimke su dosta široko određene tako da je ZoSD postavio ograničenje njihove primjene na način da se trebaju tumačiti razmjerno cilju i svrsi zbog kojih su određene. To su standardi preuzeti iz europskog prava budući da europsko pravo trenutno broji čak 13 posebnih direktiva u području promicanja temeljnih prava i zaštite načela jednakih mogućnosti.

ZoSD stvara poseban institucionalni okvir davajući ovlasti središnjem državnom tijelu za suzbijanje diskriminacije, a to je Ured pučkog pravobranitelja. Ovlasti pučkog pravobranitelja u suzbijanju diskriminacije nabrojene su u članku 12. stavku 2., a u članku 13. se određuje da će pojedine poslove obavljati tzv. posebni pravobranitelji kada je to uređeno posebnim zakonom (pravobraniteljica za djecu, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova i pravobraniteljica za osobe s invaliditetom).

Jedno od najvažnijih područja ZoSD-a koje je izazvalo široku raspravu u javnosti, predstavlja postupak pred sudom. Posebni postupci za zaštitu od diskriminacije u području rada i zapošljavanja smatrat će se sporovima iz radnih odnosa (čl. 16. st. 2.). Sud i druga tijela koja provode postupak dužna su radnje u postupku poduzimati hitno, nastojeći da se sve tvrdnje o diskriminaciji što prije ispitaju (čl. 16. st. 3.). Osim toga, ZoSD predviđa i posebne tužbe za zaštitu od diskriminacije: tužba za utvrđenje diskriminacije, tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije, tužba za naknadu štete, te da se presuda kojom je utvrđena povreda prava na jednako postupanje na trošak tuženika objavi u medijima.

O navedenim zahtjevima odlučuje sud primjenjujući odredbe Zakona o parničnom postupku, osim ako ZoSD-om nije drukčije određeno. Za sporove u svezi s diskriminacijom stvarno je nadležan općinski sud (čl. 18. st.1.), a pored toga i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište, odnosno boravište te sud mjesta gdje se dogodila šteta ili je počinjena radnja diskriminacije (čl. 18. st. 2.). ZoSD predviđa i privremene mjere (čl. 19.).

Budući da je diskriminaciju vrlo teško dokazati, ZoSD preuzima iz europskog prava (Direktiva 90/80/EZ o teretu dokazivanja) institut prebacivanja tereta dokazivanja ukoliko stranka u sudskom ili drugom postupku tvrdi da je povrijeđeno njezino pravo na jednako postupanje prema odredbama ovog Zakona, dužna je učiniti vjerojatnim da je došlo do diskriminacije. U tom slučaju teret dokazivanja da nije bilo diskriminacije leži na protivnoj stranci. Odredba o teretu dokazivanja se ne primjenjuje u prekršajnom i kaznenom postupku.

Osim toga, ZoSD daje mogućnost sudjelovanja trećih u postupku (čl. 21.). Kao umješlač na strani tužitelja diskriminacije može se pridružiti tijelo, organizacija, ustanova, udruga ili druga osoba koja se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom prava na jednako postupanje u odnosu na skupine o čijim se pravima odlučuje u postupku. O sudjelovanju umješlača odlučuje sud primjenjujući na odgovarajući način odredbe Zakona o parničnom postupku. Sud će dopustiti sudjelovanje umješlača samo uz pristanak tužitelja (čl. 21. st. 2.). Umješlač može poduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješlaču (čl. 21. st.3.).

ZoSD u članku 24. predviđa i udružnu tužbu za zaštitu od diskriminacije navodeći da udruge, tijela, ustanove ili druge organizacije koje su osnovane u skladu sa zakonom, a imaju opravdani interes za zaštitu kolektivnih interesa određene skupine ili se u sklopu svoje djelatnosti bave zaštitom prava na jednako postupanje mogu podnijeti tužbu protiv osobe koja je povrijedila pravo na jednako postupanje, ako učine vjerojatnim da je postupanjem tuženika povrijeđeno pravo na jednako postupanje većeg broja osoba koje pretežno pripadaju skupini čija prava tužitelj štiti.

Do sada je pokrenuto vrlo malo sudskih sporova u svezi s diskriminacijom, a što se višestruke diskriminacije tiče, niti jedan tužbeni zahtjev se ne poziva na više od jedne diskriminacijske osnove. Osim toga, do sada ne postoji pravomoćna sudska presuda u svezi s diskriminacijom općenito. To ukazuje na neprovedbu postojećih zakona u praksi. Potrebno je učiniti pozitivne pomake u zaštiti od diskriminacije u hrvatskom pravnom sustavu, a jedan od načina je učinkovita primjena općeg antidiskriminacijskog zakona.⁴

1.2.Sankcije

Prekršajne odredbe Zakona o suzbijanju diskriminacije predviđaju novčane kazne za prekršaje počinjene prema ovom Zakonu. Kazna zatvora je izostala što je u skladu sa suvremenim tendencijama penologije (u Japanu su oko 98% ukupno izrečenih kazni upravo novčane, dok su preostala 2% zatvorske kazne). Izostanak zaštitnih mjera, međutim predstavlja iznenađenje s obzirom na osjetljivost materije koju regulira ovaj Zakon. Kako su predmet zaštite ovog Zakona ljudska prava i temeljne slobode, nije izvjesno da će propisivanje isključivo novčanih kazni doprinijeti razvoju tolerancije i suzbijanju diskriminacije u društvu. Primjerice, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 116/03.) koji predviđa sedam vrsta zaštitnih mjera kako bi se zaštitila žrtva nasilja, ali i pomoglo počinitelju (npr. zaštitna mjera obaveznog psihološkog tretmana počinitelja).

Prekršaji iz ovog Zakona često su posljedica predrasuda koje postoje u mnogim društvima. Rad na otklanjanju predrasuda podrazumijeva edukaciju prekršitelja, upoznavanje s ljudima iz diskriminirane populacije, s njihovim problemima, stavovima i razmišljanjima te obavezni psihosocijalni tretman počinitelja.

Ovakve i druge mjere mogle bi se propisati kao samostalne ili kao alternativa novčanoj kazni. Cilj provedbe edukacije bio bi da osobe koje su počinile diskriminirajuće radnje uvide da njihove predrasude nisu utemeljene na stvarnim činjenicama te da je

⁴ Vasiljević, S., Pravno uređenje višestruke diskriminacije u proširenoj Europskoj uniji, doktorska disertacija, Zagreb, Pravni fakultet, 2008.

diskriminiranje osoba po bilo kojoj osnovi neprihvatljivo društveno ponašanje. Takva saznanja mogu dovesti do trajnog prestanka diskriminiranja od strane educirane osobe. Na taj način društvo u cjelini profitira. Visoke novčane kazne neće razbiti predrasude već mogu povećati uvjerenje u predrasudu i pojačati negativne stavove prema diskriminiranoj osobi.

1.2.1. Efikasnost sankcije ovisi o brzini i izvjesnosti njenog izricanja, a ne o njenoj težini

Podsjetimo da visoke kazne kroz povijest nisu donijele i dobre rezultate. Drakonski zakon (612. prije Krista) predviđao je samo jednu kaznu za sva djela. Bila je to smrtna kazna. Izricala se i za krađu voća i za ubojstvo. Nakon godina njegove primjene uvidjelo se da se broj različitih djela nije smanjio. Počinitelji su izjavljivali da su smatrali da neće biti uhvaćeni.

Da bi sankcija bila izvjesna za počinitelja, potrebno je više pozornosti obratiti otkrivanju diskriminacije. Može se pretpostaviti da neka djela (velik dio) ostaju neprijavljena. Javno objavljivanje poziva za prijavu diskriminacije uredu pučkog pravobranitelja doprinijelo bi otkrivanju, a time i suzbijanju diskriminacije.

Neophodno je i zajamčiti zaštitu diskriminiranoj osobi pa tako Zakon u članku 28. stavku 1. predviđa odgovornost osobe koja bi dovela u nepovoljniji položaj osobu koja je u dobroj vjeri prijavila diskriminaciju.

ZoSĐ u svojim prekršajnim odredbama ne sankcionira izravnu diskriminaciju iako je u članku 2. stavku 1. definira. U prekršajnim odredbama ne propisuje se odgovornost za stavljanje osobe u nepovoljniji položaj u usporedivoj situaciji. Razlog tome je što je izravna diskriminacija već propisana u Kaznenom zakonu. Kazneni zakon u članku 106., u kaznenom djelu *povrede ravnopravnosti građana* propisuje kaznu zatvora od 6 mjeseci do 5 godina za počinitelja koji bi na temelju razlike u rasi, boji kože, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju ili zbog pripadnosti etičkoj ili nacionalnoj zajednici ili manjini uskratio ili ograničio slobodu ili pravo čovjeka i građanina utvrđeno Ustavom, zakonom ili drugim propisom ili koji bi na temelju takve razlike dao građanima povlastice ili pogodnosti. I dok su prekršaji iz ZoSĐ-a vezani za povredu osobnog dostojanstva, kazneno djelo se odnosi na povredu zajamčenih prava ili davanja povlastica na temelju razlika.

Zakon predviđa kazne i do 250.000,00 kuna za fizičke osobe ako su oni obrtnici ili osobe koje samostalno obavljaju djelatnost (odgovaraju cjelokupnom imovinom). Žrtva diskriminacije neće imati izravne koristi od tako visokih kazni već će u istom ili posebnom postupku tražiti i naknadu imovinske i neimovinske štete. Kazna i naknada štete mogli bi u zbroju iznositi i nekoliko stotina tisuća kuna što bi moglo dovesti počinitelja (i članove njegove obitelji) u tešku materijalnu situaciju (primjerice, pojava beskućnika u Americi nakon izricanja visokih novčanih kazni za obiteljsko nasilje).

Može se očekivati da će propisivanje visokih kazni i dodjeljivanje visokih odšteta od strane suda povećati broj lažnih prijava zaposlenika prema poslodavcu ili rukovoditelju. Lažne prijave mogu biti motivirane osvetom zbog otkaza, željom za dobivanjem odštete i slično. Prekršajni zakon (NN 107/07.) nije predvidio odgovornost za lažno prijavljiva-

nje prekršaja pa tako u praksi imamo lažna prijavljivanja obiteljskog nasilja gdje se čak prijavljene osobe dobrovoljno podvrgavaju poligrafskim testiranjima kako bi dokazali svoju nedužnost.

1.2.2. Visina zapriječene sankcija prema ZoSD-u

U članku 25. stavku 1. ZoSD propisuje: "Tko s ciljem prouzročenja straha drugome ili stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja na temelju razlike u rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovnom stanju, članstvu u sindikatu, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom nasljeđu, rodnom identitetu ili izražavanju i spolnoj orijentaciji, povrijedi njegovo dostojanstvo, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 5.000,00 do 30.000,00 kuna."

Vidljivo je da za počinjenje ovog prekršaja nije dovoljno povrijediti dostojanstvo osobe po nekom od ovih osnova već se traži i cilj počinitelja da prouzroči strah drugome ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja. U stavku 2. članka 25. ZoSD propisuje istu kaznu (od 5.000,00 do 30.000,00 kuna) za odgovornu osobu u pravnoj osobi, državnom tijelu, pravnoj osobi s javnim ovlastima i jedinice lokalne i područne samouprave. Ova odredba se odnosi na osobu koja rukovodi u pravnoj osobi, državnom tijelu, jedinicama lokalne i regionalne samouprave pa je trebala stvoriti uvjete da se spriječi diskriminacija. Članak 25. stavak 3. ZoSD-a propisuje da će se za isti prekršaj obrtnik ili osoba koja obavlja drugu samostalnu djelatnost kazniti novčanom kaznom od 10.000,00 do 200.000,00 kuna.

Zakon propisuje težu sankciju za obrtnike što je u skladu s Prekršajnim zakonom koji propisuje strože kazne za obrtnike i osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost u odnosu na druge građane. Intencija ovakve odredbe je traženje veće odgovornosti obrtnika prema svojim zaposlenicima.

2. ZAKLJUČAK

Problem raširenosti diskriminacije očituje se ponajviše zbog neprepoznatljivosti diskriminacije kao takve. Obrazovanje u području diskriminacije u velikoj mjeri izostaje iz znanstvenih i stručnih sadržaja u srednjim školama i na fakultetima. Suci i odvjetnici također nemaju primjereno obrazovanje u području primjene hrvatskih antidiskriminacijskih normi, niti normi europskog prava. Sve to ogromna je prepreka za učinkovitost suzbijanja i zaštite od diskriminacije. Žrtve diskriminacije stoga često ostaju bespomoćne, same i nezaštićene. To pruža vrlo jasnu podršku počiniteljima diskriminatornih radnji budući da im ostavlja prostora da ostanu nekažnjeni. Diskriminaciju nije jednostavno prepoznati, ali još teže ju je dokazati. Međutim, europsko pravo ima već razvijen sustav pravnih normi i sudske prakse koja upotpunjuje njihov sadržaj što olakšava njihovu primjenu u praksi. Hrvatska još nije započela razvijati takav sustav u kojem bi sudske odluke kao izvor prava mogle poslužiti u tumačenju novousvojenih normi. Tako one najčešće ostaju mrtvo slovo na papiru.

Ususret novom antidiskriminacijskom zakonu, dvojbe i rasprave oko slova i sadržaja antidiskriminatornih normi koje su navedene u ovom radu, mogu dati znatan doprinos

u približavanju našeg zakonodavstva i sudske prakse europskim standardima. Uvođenje novih instituta (primjerice, udružne tužbe, umješača, miritelja i dr.) u antidiskriminacijske sporove, proširenje ovlaštenja ovlasti pučkog pravobranitelja i uvođenje *specijaliziranih pravobranitelja*, pružanje nezavisne pomoći žrtvama, senzibiliziranje javnosti i obrazovanje pojedinaca u području antidiskriminacije i pitanja višestrukosti diskriminacije tek su neki od najvažnijih segmenata koji su neophodni za demokratsko pluralističko društvo oslobođeno od stereotipa i predrasuda.

LITERATURA

1. Bell, M. (2002). *Anti-discrimination Law and the European Union*. Oxford: OUP.
2. Direktiva br. 2000/43/EZ o primjeni načela ravnopravnosti osoba bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo.
3. Direktiva br. 2000/78/EZ kojom se uspostavlja opći okvir za ravnopravnost pri zapošljavanju i radu.
4. Fredman, S. (2001). *Discrimination and Human Rights: the case of racism*. Oxford: OUP.
5. Hoskyns, C. (1996). *Integrating Gender. Women, Law and Politics in the European Union*. London: Verso.
6. Makkonen, T. (2002). *Multiple, compound and intersectional discrimination: bringing the experiences of the most marginalized to the fore*. Institute for Human Rights: Abo Akademi University.
7. Rodin, S. (2003). *Jednakost muškarca i žene: pravo i politika u Hrvatskoj i Europskoj uniji*. Zagreb: Institut za međunarodne odnose.
8. Vasiljević, S. (2003). "Ravnopravnost spolova: Izazovi hrvatskog zakonodavstva u procesu približavanja Europskoj uniji". U: Ott, K. (urednik). *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: ekonomski i pravni izazovi prilagodbe*. Zagreb: Institut za javne financije, Zaklada Friedrich Ebert.
9. Vasiljević, S. (2008). *Pravno uređenje višestruke diskriminacije u proširenoj Europskoj uniji*. Doktorska disertacija. Zagreb: Pravni fakultet.
10. *Ustav Republike Hrvatske*. NN 41/01. Zagreb: Narodne novine.
11. *Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji*. NN 116/03. Zagreb: Narodne novine.
12. *Zakon o ravnopravnosti spolova*. NN 82/08. Zagreb: Narodne novine.
13. *Zakon o suzbijanju diskriminacije*. NN 85/08. Zagreb: Narodne novine.

Summary

Snježana Vasiljević, Braslav Balen

Anti-Discrimination Bill in the European Law: Content and Sanction

European Union law has a broad framework in the field of suppression of all forms of discrimination. Primary and secondary European law makes distinctions between different grounds of discrimination which makes a part of *acquis communautaire* which is a legal basis for harmonisation of national law with European law. Croatia has brought several separate laws within its antidiscrimination framework and one of the most important is Law on suppression of all forms of discrimination (Official Gazette no. 85/08) which has entered into force on 1 January 2009. By entering into force, the Law on suppression of all forms of discrimination has provoked a number of serious public discussions on its interpretation by single norms and by the fact that this Law has introduced new legal concepts unknown in Croatian legal system until recently. Therefore, this paper represents the beginning of efforts in understanding of its content and possibility of its application as well as an importance of balance between upper and lower limits of sanctions prescribed by the Law.

Key words: discrimination, principle of equal treatment, European Union law, Law on suppression of all forms of discrimination, sanctions.